

Privredno - kulturne
matice
za Sjevernu Dalmaciju

ГЛАС

Privredno-kulturne
matice
za Sjevernu Dalmaciju

Godišnja pretplata: za članove Matice 24 din.,
za nečlanove din. 36.
Pisma i novac slati na adresu:
Šibenik, poštanska pregrada br. 30.

Шибеник, 31 Маја 1934
БРОЈ 194. — ГОДИНА VI

Viznik «Privredno-kulturne Matice za Sjevernu Dalmaciju»
Urednik PAVLE ZELIĆ
Telefon br. 94. — Broj ček. računa 38. 243.

Rušenje ili stvaranje?

Na ovogodišnjoj skupštini Matice član naše uprave br. Sava Knežević, teški iz Strmičice, govoreći o ulozi „Glasa“ u narodu rekao je: „Hvala svima onima koji nas razumiju, a i onima koji nas ne razumiju, što drugo da kažem nego i njima — hvala!“

U duši naših najboljih težaka i jesu najbolje i najljepše osobine strpljenja, praštanja i vjere u dobro i pravdu.

Ali svemu ima kraja, pa i strpljenje prestaje kad se prevrši mjera.

U istoriji našoj mnogi su prevršivali mjeru u svojim odnosima prema narodu pa se je onda događalo ono što je narodna pjesma označila kod proklete Jerine: kad joj nije bilo dosta nikad argatovanja sirotinje i kad je tražila i suviše usluge od nje — uzeše budake i odoše u hajduke. Oni se od muke pohajdučiše, a ona ne shvata kako su mogli biti tako neposlušni — „nezahvalni!“

Nama se i danas čini da kobni nesporazumi među nama uvijek vladaju i da uvijek dovodi strpljenje do strašnog iskušenja.

I danas se narodu kaže da je „nezahvalan“ prema varošima, koje ga „hrane i od zla brane“, koje su ga naučile narodnom ponosu, i sačuvala besvjesnu masu za velika vremena. Mudrim se zaboravlja kako je kroz to vrijeme narod bio ponižavan i iscrpljivan i koliko je njegov strpljenje bilo zloupotrijebljavano. I kao svaki onaj s kim se zlo postupa — narod je zatvorio u se dušu i čeka vjerujući još uvijek u pravdu.

Ako se vrlo rijetko i vrlo blago neko osudi da izrazi tu patnju, kroz vjekove nagomilanu, odmah se čuje preneražen glas: zašto se stvara jaz između sela i grada?!

I nama se zamjera da taj jaz stvaramo a kao da on ne postoji u razmjerama koje mnogi nijesu kadri da shvate?! A ako mi hoćemo da se razumije položaj i sela i grada i da je saradnja mogućna samo u međusobnom razumjevanju i poštovanju — to se često označuje kao rušenje poretka.

Selo je zanemareno — ali prirodni razvoj stvari i u njemu dolazi do izraza. Kad je prestalo blagostanje kojim su se punile kuće i sela i grada, nastalo je teško životarenje sela — kad se nije moglo „ni živjeti ni umrijeti“ — i tada ljudi počinju uvidati, pošto su uzalud očekivali pomoć sa svih strana, istinitost riječi: „pomozite se sam — jer ti niko drugi pomoći neće!“, pa pružaju ruke jedni drugome i oslanjaju se na samopomoć.

I državni i nacionalni razlozi traže da se vodi najozbiljnija briga o pokretima u narodu kad se riješavaju ovake promjene. A to je moguće jedino u olakšavanju zadrugnog organizovanja našega sela, što je i Nj.

V. Kralj označio kao najviši cilj: „Danas više no ikada treba da je svakom jasno, da je zadrugarstvo najpodesniji oblik za stvaranje privrednoga blagostanja i društvenoga preporoda našega sela“, jer: zadruge su potrebne radi privrednoga prihvatanja mase nejakih i radi kulturnog orijentisanja seljačke mase baš kad se nalazi u opasnoj mijeni sve većega i sve življega diferenciranja“ (Mih. Avramović).

Prema ovom traženju samopomoći na samom selu u zadrugnom organizovanju, gleda se od većine ljudi iz varošti sa omalovažavanjem i preziranjem i na razne se načine ometa.

Ova želja za zadrugnim organizovanjem nije rijetka i nije pojedinačna — ona se sretla kroz sva naša sela, i svak ima pravo tražiti od ljudi na javnim položajima da ovo shvataju i da ga ponese kao najvažniji narodni pokret. Međutim mnogi ljudi iz daleka k nama su došli i upleli se u teške brige pojedinih mjesta i ljudi u njima — a mnogi naži ljudi daleko od toga stoje.

To je jedan od glavnih sudbonosnih nesporazuma, a on izvire iz osnovnog stanovišta i gledanja na naše ljude i prilike: na seljaka se gleda s preziranjem kao na neko niže biće, a njegova nemoć i iscrpljenost smatra se kao nesposobnost za bolji život i kulturu.

Ovakvo gledanje na stvari se sveti jer nije tačno i nije pravedno.

Ali s druge strane, javljaju se i utješne pojave.

Kroz posljednjih nekoliko godina iz bezlične mase narodne izdvojili su se mnogi bolji i svjesniji seljaci i mi danas imamo po selima isto onako izgredene seljake u ustanovama koje su sami razvili, kao i po Šumadiji isto tako učitelji i sveštenici javljaju se kao najbolji saradnici narodni i u tom osjećaju vrijednost i ljepotu svoga života i poziva. I ostali mnogi najizabraniji članovi društva uviđaju da je u tom smislu slobodna narodna država.

Da se izraze mnoga saznanja potrebna je slobodna diskusija. Radi toga u „Glasi“ izražavamo su ponekad istine i na opor način. Ali to je neminovno kad ljudi počinju rušiti predrasude, sa istinskom i nepokoleblivom željom da stvaraju bolje odnose u društvu. U ostalom — to su prolazne pojave. A ono što ostaje — to je stalna misao vodilja da se ne zatvaraju oči pred istinom i da se stvaraju pravedniji odnosi, i to sve da se vodi ne na teorijskoj osnovi nego sa stanovišta stvorenih organizacija privrednih, kulturnih i zdravstvenih.

Ima mnogo potreba i razni su putevi u životnoj borbi. Nesumljivo je da ima pitanja koja se riješavaju i na socijalno-političkoj osnovi, pa i političko-partijskoj osnovi. Ali mi u ova posljednja pitanja ne ulazimo. I ona

ХРАМ СЛАВЕ

Царско Скопље прославило је ових дана још један значајан дан, који је нашао најдубљег одјека у целом нашем народу. Извршено је освећење Храма Славе у присуству Њег. Вел. Краља. Патријарха г. Варнаве, председника владе г. Узунковића и огромнога броја народа у чијим су редовима најзапаженији били бивши ратници и инвалиди.

Храм Славе је мјесто у којем су сачуване кости ових званих и незваних јунака, који су своје животе положили у темеље наше отаџбине. У тој заједничкој гробници лежи 3200 хероја; њихова заједничка вјечна кућа вјерна је њиховој заједничкој мисли, да својим животима осигурају потомцима својим сретну заједничку будућност у великој и моћној Југославији.

Мисли и осјећања цијелога нашега народа била су у недељу 27 ов. мјесеца прећета на тај мали скромни храм, који ће постати светиште наших младих Југославенских генерација, које ће најбоље научити како треба истински и топло волети своју отаџбину и свој народ.

Њег. Вел. Краљ том приликом казао је ове краљевске ријечи:

Ратничка костурница што су је данас освештали највиши претставници свете цркве уз топле молитве свим нас, употпуњује ону серију зајужбина и споменика који свједоче о нашем вјековном постојању у овим странама, као и о нашој љубави и пожртвовању нашем за ове наше земље. Уз сјајан вијенац величанствених храмова, којима су наши стари цареви и краљеви биљежили своју владавину, ево ступа и овај тихи дом Господњи, скроман по изгледу али голем по значењу, којим се биљежи крај једне вјековне епохе страдања под туђином.

Дух све. Саве, традиција Краљевића Марка и мучеништво косовских јунака давали су снагу нашем народу, кроз читаве вијекове потиштености и бесправности он се одржао жив и постојан на овим древним земљама великог Немање и Душана Силног чувајући своје српско име и своју српску земљу. Наш народ је и под крвавим ранама на свом народном тијелу носио у срцу свом старе народне владаре, а

su potrebita, ali su zato podjednako druge metode borbe kojima se mi ne možemo služiti.

Naše saradnike molimo da o tome vode računa, i da sva pitanja obrađuju sa toga stanovišta i sa jačom željom stvaranja nego rušenja, kao i sa svijješću, da će se tako sigurnije ukloniti mnoge prepreke. Ali otvoreno treba iznositi smetnje u radu, kao i izraziti svaku zahvalnost onima koji razumiju i pomažu. Z.

у души гојио наду, стрпљиво и вјерно, да ће њихово вријеме опет доћи. И Бог се смиловао. Слобода је синула вапаћенима — прво 1912 а затим коначно 1918. Јужна Србија је доживјела ослобођење и васкрс. Ови историјски и свети дани пуни узвишеног узбуђења и несравњиве љепоте, још су нам свима живо у сјећању. Ослобођено Скопље у које сам 1912 ушао као командант прве армије, то је слика која се никада не заборавља (Опће бурно плескање и једнодушно живо клицање: Тако је! Живио Краљ!) А Скопље још једном, али за свагда преотето од непријатеља, у које сам послје солунске офензиве ушао 1918 као врховни командант, значило је нераздруживо повезивање Мораве и Вардара (Поновно одушевљено и дуготрајно клицање: Живио Краљ!) Ти свечани тренуци, који се догађају једомпут у вјековима и који се могу мјерити са оним дичног царског крунисања Душана Силног обављено овдје прије непуних шест стољећа, налагали су нам свима да не заборавимо свете жртве што вадеше за слободу ових крајева (Бурно и дуготрајно клицање Њ. Вел. Краљу и жртвама).

Испуњење те дужности према жртвама данас је добило видан и побожан израз и њима је подигнут достојан споменик, који се претвара у црквену и националну светињу. Кућа мртвих и храм Бога Живог израз захвалности и знамење славе, овај споменик говориће сам колико је скупа и драгоцјена слобода и колико патња и јада искупише многобројна покољења од Косова до Кајмакчалане и са жртвама у себи похрањенима он ће бити симбол оне невидљиве споне, која за вјечна времена спајао Немањинку Србију са Србијом Карађорђевића и цијелом Југославијом.

Конац говора Њ. Вел. Краља био је бурно и одушевљено повдрављен.

Sokolski slet

Na proslavu 30-godišnjice sokolskog društva Mandalina i posvete nove zastave održava se XI župski slet 3 juna ov. god. u Šibeniku i Mandalini. Posveti nove zastave kumuje Nj. V. Prestolonasljednik Petar.

Program sleta je ovaj: 2—VI Društvo Mandalina; 3—IV Slet i to u 4 sata župsko natjecanje u Mandalini, 8—9 sati doček gostiju u Šibeniku i Mandalini, 8—10 sati pokusne vježbe, u 11 sati sokolska povorka u Šibeniku. 16 sati osvećenje nove zastave u Mandalini, 17 sati javne vježbe na sletištu, 20 sati AKADEMIJA na sletištu.

